

Kalojen siirto-rajaukset Suomessa

Älä edesauta kalatautien leviämistä

Suurin kalatautien leviämisen riski on siirrettäessä elävää kalaa. Tällöin taudin leviäminen voi tapahtua joko kalan tai sen kuljetuksessa käytetyn veden välityksellä. Osa kalataudeista voi levitä myös kosteiden varusteiden kuten saappaiden, siiman tai jopa veneen pilssiveden mukana.

Vaikka kuolleen kalan siirtoa ei ole kielletty viranomais määräyksin, liittyy sen syöttikäyttöön kalataudin leviämisen mahdollisuus. Turvallisinta on käyttää samasta vesistöstä peräisin olevaa kalaa, tai pakastettua kuoretta tai muikkua puhtaaksi tunnetuilta alueilta. Kalan pakastaminen ei kuitenkaan tuhoa tautia aiheuttavia bakteereja ja viruksia.

Kalojen ja kalastusvälineiden mukana voi levitä ei toivottuja kalatauteja, kuten virustauteja, *Gyrodactylus salaris* -lohiloistartunta ja paisetauti. Näiden ja muiden kalatautien leviämisen estämiseksi on elävien kalojen siirtoa tietyistä vesistöistä toiseen rajoitettu säädöksin.

Sisävesi suoja-alue virustauteja vastaan

MMMn päätös kalojen eräiden virustautien leviämisen ehkäisemisestä (N:o 1087/1998)

MMMn päätös virustautien VHS (virusperäinen verenvuotoseptikemia), IPN (tarttuva haimakuoliotauti) ja ISA (tarttuva lohien anemia) leviämisen ehkäisemisestä koskee elävien kalojen, mädin ja maidin kaikkia siirtoja ja kuljetuksia merialueelta, rannikolta ja vaelluskalojen nousualueelta sisämaahan. Säädöksen huolellinen noudattaminen on avainasemassa sisämaan virustautivapauden turvaamiseksi, koska kokemusten mukaan merialueen luonnon- ja kasvatetuissa kaloissa esiintyy virustauteja.

Pääsääntöisesti elävien kalojen, mädin ja maidin kuljetus meri- ja rannikkoalueelta sekä vaelluskalojen nousualueelta sisävesiin on kielletty. Evira voi erityisistä syistä myöntää siirtoihin poikkeusluvan, mikäli siirrosta ei aiheudu virustautien leviämisen vaaraa.

Mätiä ja maitia saa siirtää sisämaahan seuraavilla ehdoilla:

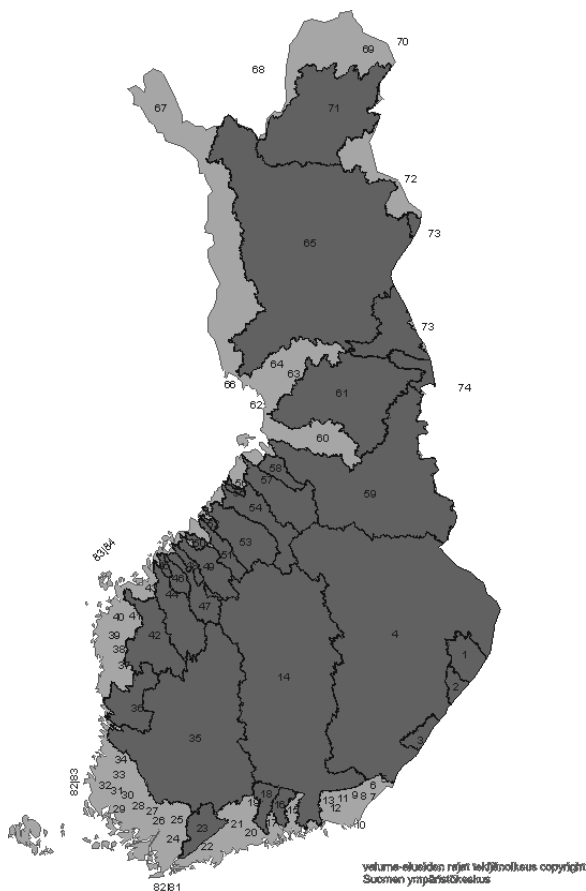
- Emokalaston perustaminen ja istutuspoikasten tuottaminen, jos **kaikki** emokalat on Eviran tutkimuksissa todettu kielteisiksi virustautien suhteen.
- Siian mädin ja maidin siirto, jos samassa lypsypaikassa lypsetään enemmän kuin 60 siikaa ja vähintään 60 on tutkittu virustautien varalta Evirassa, eikä näitä tauteja ole todettu. Evira tutkii lisäksi tietyllä otannalla vastakuoriutuneita poikasia hautomossa sekä 1-kesäisiä luonnonravintolammikko poikasia. Syntyvät poikaset on istutettava meri- tai rannikkoalueelle taikka vaelluskalojen nousualueelle.

Lisäksi edellytetään hedelmöitetyn mädin desinfiointia sekä karantenoitua siihen saakka kunnes emokalojen tutkimustulokset on todettu negatiivisiksi virustautien ja myös BKD:n suhteen,

käytännössä silmäpisteasteelle saakka. Hautomon tulee käyttää tulovetenä pohjavettä, sisävesialueelta peräisin olevaa vettä tai tulovesi on käsiteltävä siten, että VHS- ja IPN-virukset tuhoutuvat. Poistovesi on imeytettävä maahan tai käsiteltävä siten, että VHS- ja IPN-virukset tuhoutuvat tai laskettava meri- tai rannikkoalueelle tai vaelluskalojen nousualueelle.

Tarttuvan lohen anemian eli ISA-taudin leviämisen ehkäisemiseksi ovat elävän kalan, mädin ja maidin siirrot Jäämereen laskevien jokien (Teno, Näätämö, Uutua, Tuuloma) alueelta muualle Suomeen kiellettyjä. Evira voi erityisistä syistä myöntää siirtoihin poikkeusluvan, mikäli siirrosta ei aiheudu ISA-taudin leviämisen vaaraa.

Kuva 1. Sisävesi suoja-alue

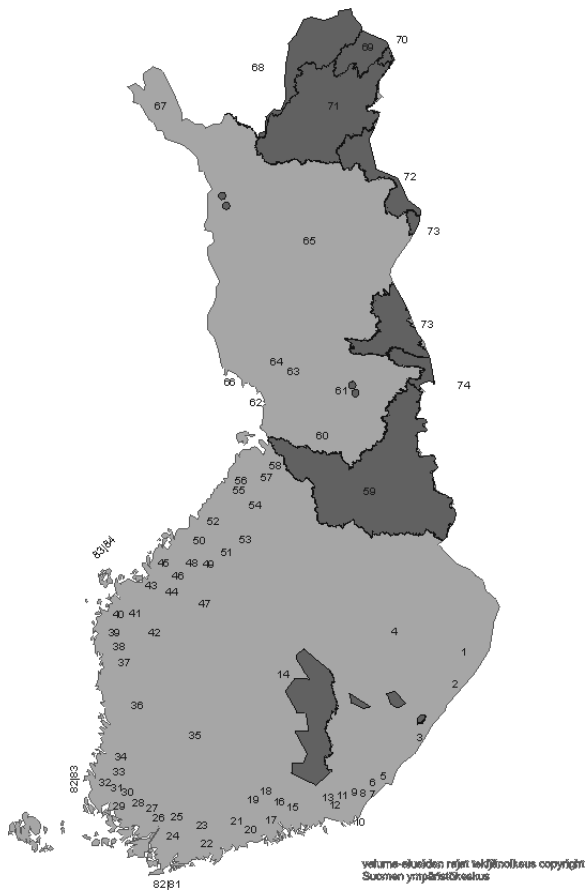
Paisetauti suoja-alue

MMMn päätös lohikalojen paisetaudin leviämisen ehkäisemisestä (N:o 1086/1998, muutos 31/2000)

Tarkoituksena on estää paisetaudin leviäminen kuvan 2. kartassa tummalla merkityille alueille. Tarkat vesistöalueet on lueteltu maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä 1086/1998. Päätös koskee **kaikkia** elävien kalojen, mädin ja maidin siirtoja. Elävien kalojen ja maidin kuljetus suojatuille alueille muualta kuin toiselta suojatulta alueelta on kielletty. Sen alueen Työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueelle

siirto tapahtuu, voi myöntää poikkeuslupia, jos kuljetus ei aiheuta paisetaudin leviämisen vaaraa. Mädin kuljettaminen suojuille alueille on sallittua, jos mäti desinfioidaan Eviran antamien ohjeiden mukaisesti juuri ennen siirtoa.

Kuva 2. Paisetauti suoja-alue

Gyrodactylus salaris suoja-alue

MMMn asetus Tenojoen, Paatsjoen, Tuulomajoen ja Uutuanjoen vesistöalueiden suojaamisesta *Gyrodactylus salaris* -loisen leviämiseltä (N:o 1376/2004)

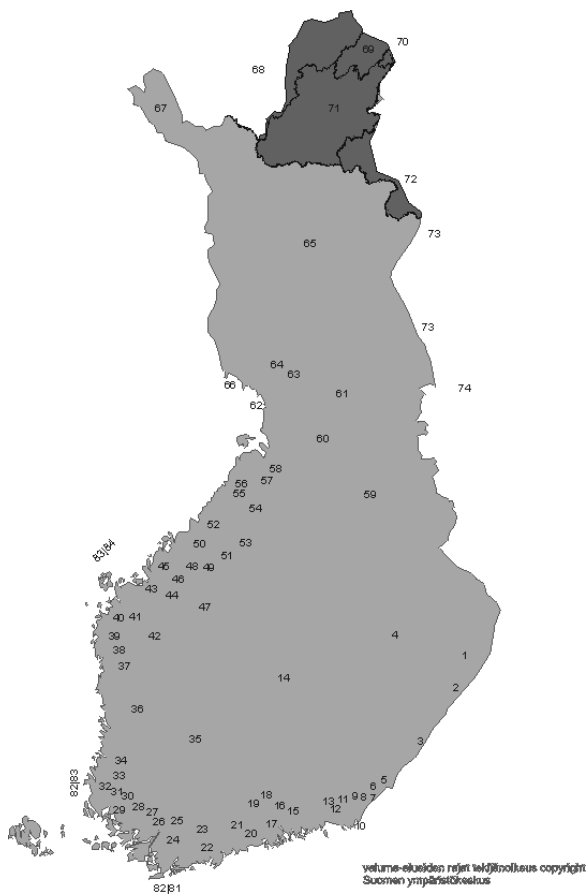
Tarkoituksena on ehkäistä Itämereen laskevien vesistöjen alueella esiintyvän *Gyrodactylus salaris* -loisen leviäminen Tenojoen, Näätämöjoen, Paatsjoen, Tuulomajoen ja Uutuanjoen (=Ylä-Lappi) vesistöihin. ***Elävien kalojen ja desinfioimattoman mädin siirtäminen muualta Suomesta näille vesistöalueille istutuksiin, viljelyyn, syöttikaloiksi ym. on ehdottomasti kielletty.*** Samoin on kielletty elävien kalojen ja desinfioimattoman mädin siirtäminen Paatsjoen, Tuulomajoen ja Uutuanjoen alueelta Tenojoen ja Näätämöjoen vesistön alueelle. Syöttikaloja ei saa tuoda muilta vesistöalueilta Ylä-Lapin vesistöjen alueella eikä niitä saa siirtää näiden vesistöjen välillä. Syöttikalojen käyttäminen Ylä-Lapin vesistöalueilla onkimisessa, pilkkimisessä ja viehekalastuksessa on kielletty. Muilta vesistöalueilta

tuotujen kalojen perkaus luonnonvesissä taikka kalan perkeiden laskeminen Ylä-Lapin vesistön alueelle on kielletty.

Kalojen siirtämistä Jäämereen laskevien vesistöjen alueelle rajoittaa myös Suomen ja Norjan välinen sopimus Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä (SopS 93-94/89), sekä EU:n komission päätös 2004/453/EY neuvoston direktiivin 91/67 EY täytäntöönpanosta vesiviljeltyjen eläinten eräiden tautien vastaisten toimenpiteiden osalta.

Määräykset ovat edelleen äärimmäisen ajankohtaisia. Poikastuotannoltaan elpyvän Tornionjoen lohien jokipoikasia on tutkittu tämän loisen varalta viime vuosina ja on todettu sen olevan yleinen aivan joen latvoille saakka. Tornionjoen lohelle loinen ei näytä haittaa aiheuttavan, mutta Norjan kokemusten perusteella Jäämereen laskevien jokien lohikannoilta puuttuu synnynnäinen kyky estää loisen liiallinen lisääntyminen. Tämä johtaa suuriin poikaskuolleisuuksiin ja lohikantojen hiipumiseen ja jopa häviämiseen.

Kuva 3. Gyrodactylus salaris suoja-alue

VHS-rajoitusalueet

MMMn asetukset kalojen VHS-taudin vuoksi Ahvenanmaan maakuntaan (N:o 399/2004), Pyhtään kuntaan (N:o 79/2004) sekä Uudenkaupungin, Pyhärannan ja Rauman kuntaan (N:o 452/2003) perustettavista rajoitusalueista

Vuodesta 2000 lähtien Ahvenanmaan ja Pyhtään ja keväällä 2003 Pyhämaan ruokakalalaitoksilla todetun VHS-virustaudin takia on elävien kalojen, mädin, maidin sekä desinfiomattoman kaluston kuljetus rajoitusalueelta rajoitusalueiden ulkopuolelle kielletty. Pyhtään rajoitusalueeseen kuuluvat Kotkan edustan merialue ja Kymijoen alaosat ensimmäiseen noususteeseen saakka, ja luonnonkalojen mädin siirto on sallittu tietyin asetuksessa määritellyin ehdoin. Desinfiointimääräys koskee myös kalustoa, jolla tuodaan kaloja rajoitusalueille. Kaluston desinfiointi on ehdottoman välttämätöntä rajoitusalueelta poistuttaessa.

Kuva 4. VHS-rajoitusalueet

Luonnonvaraisten emokalojen näytteenotto BKD-taudin varalta

MMMn asetus BKD-taudin vastustamiseksi (N:o 3/EEO/2003)

BKD-bakteeri leviää mädin sisällä, jonne mädin desinfiointi ei ulotu. Tästä syystä viljelyyn tulevan mädin puhtaus tulee varmistaa näytteenotoin. Luonnonvaraisista rannikko- ja sisävesialueen emokaloista, joista otetaan mätiä ja maitia viljelyyn, on otettava BKD-näytteet seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Luonnonvaraisten emokalojen näytteenotosta ja tutkittavaksi lähettämisestä vastaa mädinhankinnasta vastaava henkilö. Lypsettyjen emokalojen määristä sekä niiden emokalojen määristä, joista on lähetetty näytteet Eviraan, on pidettävä kirjaa lypsypaikoittain. Kirjanpitoon on liitettävä mukaan myös Eviran lähettämä tutkimustulos. Kirjanpitoa on säilytettävä neljä vuotta. Kunnaneläinlääkäri on tarkastettava kirjanpito kalanviljelylaitoksen tarkastuskäyntien yhteydessä.

Kaikista emokaloista (sekä naaras että koiras) on otettava ja tutkittava näytteet BKD-taudin varalta, jos laji on nieriä, puronieriä, harmaanieriä, lohi tai taimen. Siika-, muikku- ja harjusemokaloista otetaan ja tutkitaan näytteet enintään 60 kalasta pyyntipaikkaa kohti tai kaikki, jos emokaloja on vähemmän kuin 60. Ensisijaisesti näytteeksi on otettava pala munuaisen takaosaa. Jos munuaisessa havaitaan muutoksia, on BKD-näyte otettava tästä osasta. Mikäli emokalat on tarpeen vapauttaa lypsyn jälkeen, on näytteeksi otettava ovarionestettä. Näytteet on otettava ja lähetettävä Eviran antamien ohjeiden mukaisesti.